

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	15
Първа тема	
ОСНОВИ НА ОБЩАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И РАЗВИТИЕ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	19
1. Пътят към европейското единство	20
1.1. Създаване на Западноевропейския съюз	21
1.2. Създаване на Европейска общност за въглища и стомана и инициативата за Европейска отбранителна общност.....	23
1.3. Създаване на Европейска икономическа общност (ЕИО) и Европейска общност за атомна енергия (Евратом)	25
1.4. Източният отговор срещу Европейското единство.....	26
2. Европейското политическо сътрудничество – от Довиньон до Ница	27
2.1. Реализиране на идеята за Европейско политическо сътрудничество (ЕПС)	27
2.2. Инициативата „Геншер – Коломбо“ за Тържествена декларация	29
2.3. Единен европейски акт.....	30
2.4. Договор за обикновените въоръжени сили в Европа	30
2.5. Договор за Европейски съюз от Маастрихт	31
2.6. Петерсбергска декларация	33
2.7. Договор от Амстердам.....	34
2.8. Договор от Ница.....	34
2.9. Европейският конвент и проектът за Европейска конституция	35
3. Същност на Общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) на Европейския съюз	37
3.1. Правна рамка на Общата външна политика и политика на сигурност	37
3.2. Институционална структура и инструментариум на ОВППС.....	38
4. Развитие на Общата политика за сигурност и отбрана (като част от ОВППС)	39
4.1. Полагане основите на Общата политика за сигурност и отбрана.....	39
4.2. Европейска стратегия за сигурност	41
4.3. Управление на кризи.....	41
4.4. Нови предизвикателства пред ОПСО след Договора от Лисабон.....	42

Втора тема

СТРУКТУРИ И ИНСТРУМЕНТИ НА ОБЩАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ЕВРОПЕЙСКАТА СЛУЖБА ЗА ВЪНШНА ДЕЙНОСТ .....

1. Институции на ЕС, ангажирани с овппс.....	47
1.1. Европейски парламент	47
1.2. Европейска комисия	50
1.3. Европейски съвет	51
1.4. Съвет на Европейския съюз.....	52
2. Органи на Общата външна политика и политиката за сигурност.....	54
2.1. Върховен представител на ЕС по въпросите на външните работи и политиката за сигурност	54
2.2. Европейска служба за външна дейност – статут, структура, цели и перспективи за развитие	55
3. Инструменти на ОВППС.....	58
3.1. Черноморско взаимодействие.....	58
3.2. Стратегия за Централна Азия	59
3.3. Европейска политика на съседство	60
3.4. Арктически съвет.....	61
3.5. Европейско икономическо пространство	61
3.6. Евро-средиземноморско партньорство	62
3.7. Източно партньорство	63
3.8. Партньорство за демокрация и споделен просперитет с Южното Средиземноморие.....	64
3.9. Северно измерение	66
3.10. Партньорства с международни организации	67
4. Механизми за изпълнение на задачите по ОПСО като неразделна част от ОВППС	69
4.1. Средства за справяне с международни кризи и конфликти.....	69
4.2. Планиране и финансово осигуряване на мисиите и операциите на ЕС	70
4.3. Механизъм за развитие на способностите на ЕС	71
4.4. „Всеобхватен подход“ на ЕС за управление на кризи	72
4.5. Участници в процеса на управление на кризи.....	74

Трета тема

СТРУКТУРИ И ИНСТРУМЕНТИ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ .....

1. Постоянни структури на Общата политика за сигурност и отбрана	78
1.1. Институции на ЕС, участващи във формиране на политиката и вземането на решения в областта на ОВППС/ОПСО	78
1.2. Постоянни структури на ОПСО	80
2. Поддържащи структури на ЕС, участващи в ОПСО	85
2.1. Европейска агенция по отбрана (ЕАО).....	86

2.2. Европейски сателитен център (ЕСЦ).....	89
2.3. Европейски оперативен център (ЕОЦ).....	90
2.4. Европейски ситуационен център.....	91
2.5. Европейски жандармерийски сили (EGF).....	92
2.6. Европейски институт за изследване на сигурността (ЕИИС).....	92
2.7. Европейски колеж по сигурност и отбрана (ЕКСО).....	93
2.8. Други платформи на ЕС в областта на отбраната и сигурността.....	93
3. Инструменти на ОПСО.....	96
3.1. Мисии и операции на ЕС.....	96
3.2. Финансиране на дейностите по ОПСО.....	108
3.3. Включване на човешките права и равенството между половете в ОПСО ...	109

Четвърта тема

ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ ЗА СИГУРНОСТ –

„СИГУРНА ЕВРОПА В ЕДИН ПО-ДОБЪР СВЯТ“.....	112
1. Разработване и приемане на Европейската стратегия за сигурност.....	112
2. Структура на Европейската стратегия за сигурност.....	115
2.1. Въведение.....	115
2.2. Заплахите за глобалната сигурност.....	116
2.3. Трите стратегически цели на ЕС в защита на сигурността и за утвърждаване на европейските ценности.....	119
2.4. Предизвикателства пред обединена Европа за един по-добър свят.....	122
3. Доклад за изпълнението на Европейската стратегия за сигурност – „Гарантиране на сигурността в променящия се свят“.....	125
4. Стратегия за вътрешна сигурност на Европейския съюз.....	127
4.1. Цели на Стратегията за вътрешна сигурност.....	129

Пета тема

РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ОТБРАНИТЕЛНО-ТЕХНОЛОГИЧНА ИНДУСТРИАЛНА БАЗА. ОБЩ ПАЗАР

НА ОТБРАНИТЕЛНА ПРОДУКЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	131
1. Агенции и обединения на европейската отбранителна индустрия.....	131
1.1 Независима европейска група по програмите/ Западноевропейска група по въоръженията.....	132
1.2. Група на европейските отбранителни индустрии.....	133
1.3. Европейска асоциация на аерокосмическата и отбранителната индустрия.....	133
1.4. Западноевропейска организация по въоръженията.....	135
1.5. Организация за съвместно сътрудничество в областта на въоръженията (OCCAR).....	136
2. Стратегически документи за развитие на отбранително-технологичната и индустриалната политика на Европейския съюз.....	136
2.1. План за развитие на способностите.....	137
2.2. Европейска стратегия за отбранително-технологична и индустриална база (Брюксел, 14 май 2007 г.).....	139

2.3. Европейска стратегия за отбранителни изследвания и технологии.....	141
2.4. Европейска стратегия за сътрудничество в областта на въоръженията (Европейската стратегия за въоръженията).....	143
2.5. Доклад за въздействието на финансовата криза върху сектора на отбраната в държавите – членки на Европейския съюз ...	144
2.6. Директива 2009/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за опростяване на реда и условията за трансфер на продукти в Общността, свързани с отбраната.....	150
2.7. Директива 2009/81/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно координирането на процедурите за възлагане на някои поръчки за строителство, доставки и услуги от възлагащи органи или възложители в областта на отбраната и сигурността.....	152
3. Развитие на пазара на отбранителна промишленост в Европейския съюз	154
3.1. Въздушен сектор	155
3.2. Сухопътен (земен) сектор	159
3.3. Военноморски сектор	162

Шеста тема

НАТО – СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОР НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В КОНТЕКСТА

НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА.....	168
1. НАТО – политически и военен съюз.....	169
1.1. История	169
1.2. Структура и органи.....	173
1.3. Регионални отбранителни сътрудничества в рамките на НАТО.....	179
1.4. Концепции и инициативи на НАТО	184
2. Развитие на отношенията между НАТО и ЕС	187
3. Рамка на сътрудничество.....	190
3.1. Декларация на НАТО и ЕС за ЕПСО (16 декември 2002 г.)	190
3.2. Споразумение „Берлин плюс“	191
4. Мисии и операции на НАТО с участието на ЕС	193
4.1. Македония	193
4.2. Босна и Херцеговина	194
4.3. Косово	195
4.4. Афганистан	195
4.5. Дарфур (Судан)	196
4.6. Либия.....	196
4.7. Борба срещу морското пиратство	197
5. НАТО и управлението на кризи.....	197
5.1. Операции за поддържане на мира	197
5.2. Процедури за отговор на кризи	199
5.3. Развитие на операциите за помощ при бедствия	200
6. Други области на сътрудничество между НАТО и ЕС.....	201

5.1. Развитие на способности	201
5.2. Тероризъм и неразпространение на оръжия за масово унищожение	201
5.3. Енергийна сигурност и киберзащита.....	202

Седма тема

ОССЕ И ЕС – СИЛНО ПАРТНЬОРСТВО ЗА ИЗГРАЖДАНЕ

НА ЕВРОПЕЙСКАТА АРХИТЕКТУРА ЗА СИГУРНОСТ.....

1. История на ОССЕ.....	205
1.1. Хелзинкски процес	205
1.2. От СССЕ към ОССЕ	207
1.3. Измерения на сигурността на ОССЕ	209
2. Стратегически документи на ОССЕ за подобряване на международната сигурност	210
2.1. Парижка харта за Нова Европа от 1990 г.....	211
2.2. Хелзинкски документ „Предизвикателствата на промяната“ от 1992 г.....	211
2.3. Будапещенски „Документ’94: Към истинско партньорство в новата ера“.....	211
2.4. Истанбулска харта за европейска сигурност от 1999 г.....	212
2.5. Виенски документ за мерките за укрепване на доверието и сигурността от 1999 г.....	212
2.6. Стратегия на ОССЕ за справяне със заплахите за сигурността и стабилността през ХХІ век от Маастрихт, 2003 г.....	213
3. Договори на ОССЕ.....	213
3.1. Договор за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ)	213
3.2. Договор „Открито небе“ от 1992 г.....	214
4. Структура и органи на ОССЕ	214
4.1. Политически органи на ОССЕ	214
4.2. Изпълнителни структури на ОССЕ.....	217
4.2. Други структури и институции към ОССЕ	218
4.3. Органи, свързани с ОССЕ.....	219
4.4. Полеви мисии и присъствия на ОССЕ.....	219
4.5. Полеви мисии на ОССЕ за превенция на конфликти	220
4.6. Полеви мисии на ОССЕ за разрешаване на конфликти	222
4.7. Полеви мисии на ОССЕ за следконфликтно възстановяване	224
5. Партньорство ОССЕ – ЕС	227
5.1. Основи на отношенията ОССЕ – ЕС	228
5.2. Рамка на сътрудничеството.....	229
5.3. Сътрудничество в областта на управлението на кризи.....	230
6. Други партньорства на ОССЕ.....	231
6.1. Средиземноморски партньори на ОССЕ за сътрудничество.....	232
6.2. Азиатското партньорство за сътрудничество с ОССЕ	234
7. Сътрудничество с ООН	235
8. Сътрудничество с НАТО	236
9. Сътрудничество със Съвета на Европа.....	237

Осма тема

ОТНОШЕНИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ С ОСНОВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ – САЩ, ШВЕЙЦАРИЯ, НОРВЕГИЯ, ЯПОНИЯ, ТУРЦИЯ, РЕПУБЛИКА КОРЕЯ	240
1. Отношения ЕС – САЩ	240
1.1. Исторически преглед и същност на стратегическото партньорство между ЕС и САЩ	240
1.2. Основни аспекти на стратегическото партньорство между ЕС и САЩ	243
1.3. Споразумения и механизми за сътрудничество между ЕС и САЩ	244
1.4. Перспективи в развитието на отношенията между ЕС и САЩ	248
2. Отношения Европейски съюз – Швейцария	250
3. Отношения Европейски съюз – Норвегия	252
4. Отношения Европейски съюз – Япония	254
5. Отношения Европейски съюз – Турция	256
5.1. Исторически преглед и основи на двустранните отношения	256
5.2. Проблеми и перспективи за развитие на отношенията	260
6. Европейски съюз – Република Корея	263

Девета тема

ОТНОШЕНИЯТА НА ЕС С ОСНОВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ – БРАЗИЛИЯ, РУСИЯ, ИНДИЯ, КИТАЙ, РЕПУБЛИКА ЮЖНА АФРИКА	268
1. Отношения Европейски съюз – Бразилия	269
2. Отношения ЕС – Русия	272
2.1. Исторически преглед и стратегическо партньорство между ЕС и Русия	272
2.2. Механизми и инструменти за сътрудничество между ЕС и Русия	276
2.3. Задълбочаване на двустранните отношения между ЕС и Русия	280
3. Отношения Европейски съюз – Индия	283
3.1. Съвместна позиция за Афганистан	285
3.2. Засилване на сътрудничеството	286
4. Отношения Европейски съюз – Китай	287
4.1. Исторически преглед и основи на стратегическото партньорство между ЕС и Китай	287
4.2. Споразумения и механизми за сътрудничество между ЕС и Китай	289
4.3. Задълбочаване на двустранните отношения между ЕС и Китай	290
4.4. Проблеми пред отношенията между ЕС и Китай	292
5. Отношения ЕС – Република Южна Африка	295

Десета тема

ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ И ПРАВОСЪДИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	299
1. Вътрешна сигурност и имиграционна политика на ЕС	300
1.1. Свобода на придвижване, Шенгенско споразумение	300
1.2. Даване на убежище и имиграционна политика	302
2. Борба на ЕС срещу тероризма и организираната престъпност	304

2.1. Борба срещу тероризма	304
2.2. Борба срещу организираната престъпност.....	307
2.3. Превенция на престъпността.....	319
3. Зона на европейското правосъдие	320
3.1. Източници на правото на ЕС	320
3.2. Съдебна система на ЕС	322
3.3. Механизъм за задържане в ЕС – Европейска заповед за арест	323
4. Институции на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи ЕС	324
4.1. Европейско звено за съдебно сътрудничество – Евроюст	324
4.2. Европейска полицейска служба – Европол	325
4.3. Европейската служба за борба с измамите – ОЛАФ.....	327
4.4. Европейска агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите – членки на Европейския съюз (Frontex).....	328
4.5. Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA)	330
4.6. Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO)	330
4.7. Европейски център за мониторинг на наркотици и наркомании (EMCDDA)	331
4.8. Европейския полицейски колеж (CEPOL).....	332
4.9. Агенция за оперативното управление на широкомащабни информационни системи	333

Единайsetsa тема

ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	335
1. Еволюция на енергийната политика и сигурност в Европа.....	336
2. Стратегически документи за развитие на европейската енергийна сигурност	338
2.1. План за действие на ЕС за енергийна сигурност и солидарност	338
2.2. Европейска енергийна програма за възстановяване.....	340
2.3. Енергийна стратегия на Европейската комисия в периода до 2020 г. – за конкурентна, устойчива и сигурна енергия	343
3. Бъдещи хоризонти на европейската енергийна сигурност	345
3.1. Разширяване на дела на възобновяемите енергийни източници.....	345
3.2. Европейски стратегически план за енергийните технологии.....	346
3.3. Развитие на изследванията в областта на енергетиката	347
4. Основни енергийни източници на ЕС.....	347
4.1. Петрол.....	347
4.2. Каменни въглища.....	353
4.3. Вътрешен пазар на газ и електричество	354
4.4. Ядрена енергия.....	358
4.5. Шистов газ – възможен алтернативен източник на енергия за ЕС	361
4.6. Сигурност на европейските енергийни доставки.....	362
5. Институции и организации свързани с енергийната сигурност на ЕС.....	363

5.1. Международна агенция по енергетика (International Energy Agency – IEA).....	363
5.2. Агенция за сътрудничество между регулаторите на енергия (Agency for the Cooperation of Energy Regulators – ACER)	364
5.3. Евратом и Агенцията за снабдяване на Евратом (Euratom Supply Agency – ESA).....	365
5.4. Комисия по промишленост, изследвания и енергетика (The Committee on Industry, Research and Energy – ITRE).....	367
5.5. Европейски алианс за научни изследвания в областта на енергетиката (European Energy Research Alliance – EERA)	368

Дванайсета тема

ЕКОЛОГИЧНА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	371
1. Същност на европейската екологична сигурност	371
2. Стратегически документи на ЕС в областта на екологичната сигурност.....	373
2.1. Лисабонска стратегия на ЕС и измерението „околната среда“	373
2.2. Европейската стратегия за интегриране на околната среда в областта на външните отношения	374
2.3. Европейска стратегия за околната среда и здравето.....	375
2.4. Директива за екологичната отговорност	375
2.5. Директива за опазване на околната среда посредством наказателното право	376
2.6. Стратегия „Европа 2020“ и екологични аспекти на сигурността на ЕС.....	377
3. Политики и инструменти на ЕС в областта на околната среда	379
3.1. Правна рамка на екологичното законодателство	379
3.2. Цели и принципи на политиката на ЕС за опазване на околната среда.....	382
3.3. Инструменти за гарантиране екологичната сигурност на ЕС	383
4. Екологични проблеми в европейски и глобален аспект.....	388
4.1. Проблеми на околната среда и ЕС.....	389
4.2. Изчерпване на природните ресурси.	390
4.3. Биологично разнообразие	391
4.4. Опазване на водите	392
4.5. Замърсяване на въздуха и шумово замърсяване	392
4.6. Биологични отпадъци.....	393
4.7. Изменение на климата и околна среда.....	394
4.8. Защита на почвите	395
5. Парадигмата „Устойчиво развитие“	397
6. Институции на ЕС за сигурност на околната среда.....	400
6.1. Комисия по околната среда, общественото здраве и безопасността на храните на ЕП	400
6.2. Европейска комисия – Генерална дирекция „Околна среда“	401
6.3. Европейска агенция по околна среда (ЕАОС).....	403

Тринайсета тема

БЪЛГАРИЯ В НАТО.

ПРИНОС КЪМ ЕВРО-АТЛАНТИЧЕСКАТА СИГУРНОСТ	407
1. Отношенията България – НАТО	408
1.1. Установяване и развитие на дипломатически отношения	408
1.2. Предприсъединителен период	409
1.3. Членство в НАТО	411
2. Принос и отговорности на България към дейностите на НАТО	412
2.1. Участие на България в двустранни и многостранни инициативи на НАТО	413
2.2. Принос на България към мисиите и операциите на НАТО	414
2.3. Участие на България в инициативата „Интелигентна отбрана“	417
2.4. Участие на България в многонационални проекти в рамките на НАТО и ЕС	420
3. Стратегически документи за развитие на въоръжените сили в контекста на членството на България в НАТО	422
3.1. Бяла книга за отбраната и въоръжените сили на Република България	422
3.2. План за развитие на въоръжените сили на Република България	428
3.3. Доктрина на въоръжените сили на Република България	429
3.4. Меморандум за бъдещо сътрудничество между България и НАТО в областта на киберсигурността	429
3.5. Стратегия за трансформиране на участието на въоръжените сили на Република България в ръководените от НАТО Международни сили за поддържане на сигурността в Афганистан	431

Четиринайсета тема

БЪЛГАРИЯ В ЕС.

ПРИНОС КЪМ ЕВРОПЕЙСКАТА СИГУРНОСТ	441
1. Отношения България и Европейския съюз	442
1.1. Установяване на дипломатически отношения с Европейската общност и процес на присъединяване	442
1.2. Предприсъединителни финансови инструменти на ЕС и процеси за сближаване	445
1.3. Ползи от членството на България в ЕС	447
2. Принос на България към ОВППС и ОПСО на ЕС	451
2.1. Принос на България към ОВППС	451
2.2. Принос на България към ОПСО	452
2.3. Стратегия за национална сигурност на Република България	455
2.4. Българската отбранителна индустрия в рамките на ЕОТИБ	458
3. Ангажименти на България относно политиките на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи	465
3.1. Присъединяване на България към Шенген	465

3.2. Участие на България в Конвенцията за полицейско сътрудничество в Югоизточна Европа	467
3.3. Българските приоритети по въпросите на сигурността в рамките на Дунавската стратегия.....	468
3.4. Стратегия на България за продължаване реформата на съдебната система в условията на членство в Европейския съюз	470
3.5. Даване на убежище и имиграционна политика на България.....	470
3.6. Стратегически документи за борба срещу тероризма.....	472
3.7. Стратегически документи за борба срещу престъпността	473
3.9. Закон за борба с трафика на хора	475
4. Ангажименти на България по европейската енергийна сигурност.....	476
4.1. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.	476
4.2. Перспективи и предизвикателства пред енергийната независимост на България	477
5. Ангажименти на България по европейската екологична сигурност	480
5.1. Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“ в подкрепа на екологичната сигурност	480
5.2. Национална програма за управление на дейностите по отпадъците за периода 2009–2013 г.	481
5.3. Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море.....	481
5.4. Национален план за разпределение на квоти за търговия с емисии на парникови газове за периода 2008–2012 г.....	482
5.5. Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки за периода 2012–2014 г.	483
5.6. Участие на България в Европейската агенция по околна среда (ЕАОС)	483
Заклучение.....	489
Списък със съкращения	493
Summary.....	502